

УДК 336.71

Полішевська Каріна Вікторівна

*студентка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київського національного університету технологій та дизайну*

**КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ
КРЕДИТНЫЙ ПОРТФЕЛЬ КАК ИНСТРУМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ БАНКА
LOAN PORTFOLIO AS A TOOL TO ENSURE FINANCIAL STABILITY
OF THE BANK**

Анотація. В роботі висвітлені основні теоретичні та практичні аспекти забезпечення фінансової стійкості банку за допомогою використання кредитного портфелю в якості інструменту її забезпечення.

Ключові слова: кредит, портфель, ризик, фінансова стійкість.

Аннотация. В работе освещены основные теоретические и практические аспекты обеспечения финансовой устойчивости банка посредством использования кредитного портфеля в качестве инструмента ее обеспечения.

Ключевые слова: кредит, портфель, риск, финансовая устойчивость.

Summary. The paper highlights the main theoretical and practical aspects of ensuring the financial stability of the Bank through the use of the loan portfolio as a tool for its security.

Key words: credit, portfolio, risk, financial stability.

Постановка проблеми. Останнім часом проблема стійкості комерційних банків все частіше стає об'єктом дослідження. У зв'язку з цим на сучасному етапі економічного розвитку задача забезпечення стійкості комерційних банків набуває ключового значення. Їх нестійкий фінансовий стан, з одного боку, і необхідність розширення інвестицій в економіку, з іншого, певною мірою загострюють цю проблему, перетворюють її в одне з найбільш актуальних теоретичних і практичних питань національної економіки. Стійкість банків - це не тільки атрибут сучасної політики їх виживання, а й стратегія розвитку кредитних установ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням дослідження ролі кредитного портфелю у забезпеченні фінансової стійкості банків присвячена велика кількість праць вітчизняних та зарубіжних авторів. При цьому у працях вчених Б. Бернанке, К. Борио, К. Фурфне, М.Гертлера, Ф. Лова, С. Ширацука, І. Цукамото досліджуються кредитні інструменти комерційних банків розвинених країн світу. Вітчизняні вчені О.М. Підхомний, В.А. Вишневський та С.В. Хар, зосереджені на висвітленні проблем забезпечення фінансової стійкості банків.

Віддаючи належне внеску вказаних вчених цих досліджень, слід зазначити, що дослідження кредитного портфелю саме як інструменту забезпечення фінансової стійкості банку ще не було розроблено на достатньому рівні.

Тому **метою** даної роботи є поглиблене дослідження ролі кредитного портфелю банку, як інструменту забезпечення фінансової стійкості.

Основні результати дослідження. Кредитні організації, будучи центрами ліквідності, фінансових послуг, що задовольняють потреби своїх клієнтів у додаткових грошових коштах, забезпечують перерозподіл капіталів, управляють майном, надають консультаційні та інші численні послуги. Зниження ділової активності банків неминуче призводить до скорочення банківських продуктів, обмежує можливості розширення

реального сектора економіки. Тому не дивно, що суспільство, що прагне до розвитку, до підвищення ефективності своєї діяльності, неминуче звертає увагу на стан банківського сектора, на стійкість кредитних установ.

«Стойкість» як термін широко використовується різними галузями науки і техніки. Слово «стойкість» походить від «встояти, утриматися, зберегти стояче положення, залишитися стійким, не піддатися. Стойкий-значить твердий, постійний, не схильний до коливань [1].

В даний час у вітчизняній економічній літературі немає єдиного визначення стійкості комерційного банку. Найчастіше під стійкістю комерційного банку розуміють її здатність встояти при несприятливому впливі зовнішніх і внутрішніх факторів. При цьому стійкість комерційного банку як економічна категорія визначається в першу чергу фінансовими показниками його діяльності. Здатність комерційного банку забезпечити своєчасне виконання своїх зобов'язань перед вкладниками та кредиторами є важливим показником його фінансової стійкості, оскільки демонструє, наскільки збалансовані активи та пасиви і наскільки терміни розміщених активів співвідносяться з термінами залучених банком пасивів. Саме впевненість вкладників у отриманні грошових коштів у будь-який момент, коли в них виникає потреба, породжує довіру до банківського сектору, що в свою чергу стимулює процес залучення комерційними банками вільних грошових ресурсів вкладників. Комерційний банк повинен знаходитися в стані сталого розвитку, вдосконалення банківських операцій, розширення спектру послуг і сфери їх надання.

Поняття стійкість застосовується не тільки до самих комерційних банків, але і до всієї банківської системи в цілому.

У найбільш загальному вигляді стійкість банківської системи є її якісною характеристикою і має на увазі такий розвиток, при якому реалізуються його сутність і призначення в економіці.

Відповідно до наведеного визначення стійкості банків його якість виражається через показники розвитку його елементів. До них слід віднести об'ємні показники, в динаміці відбивають позитивні зміни в розрізі капітальної бази кредитних організацій, активів і пасивів, прибутку і ліквідності. Однак перевага, на погляд авторів, повинно віддаватися якості кредитного портфеля як стратегічної лінії розвитку комерційного банку.

Серед великої різноманітності послуг, що надаються комерційними банками, кредитні операції були і залишаються найважливішим напрямком банківської діяльності. В сучасних умовах кредитування зберігає позицію найбільш дохідної статті активів кредитних організацій, і разом з тим найбільш ризикованою. У зв'язку з цим питання розвитку і вдосконалення системи управління кредитним портфелем з метою мінімізації його ризиків і забезпечення сталого функціонування комерційних банків в даний час придбали особливу актуальність і значимість [3].

Основою для формування збалансованого кредитного портфеля банку є розроблена ним кредитна політика. Кредитні організації повинні так структурувати свої активні операції, щоб при необхідності платежу мати достатні кошти для погашення своїх зобов'язань.

Існують різні підходи до визначення поняття «кредитний портфель комерційного банку».

Досить поширеним є тлумачення кредитного портфеля як сукупності позик, наданих банком своїм клієнтам.

Поняття «кредитний портфель» трактується як сукупність виданих позик, які класифікуються на основі критеріїв, пов'язаних з різними факторами кредитного ризику або способами захисту від нього [2]. У даному визначенні, на відміну від попереднього тлумачення, відзначена така суттєва особливість, як наявність класифікаційної ознаки виданих банком позик.

Більш точним є визначення кредитного портфеля як характеристики структури і якості виданих позичок, класифікованих за певними критеріями [6].

Однак більшість авторів при визначенні кредитного портфеля ґрунтуються тільки на одному класифікаційному критерію банківських позик-кредитному ризику.

Позики, будучи частиною активних операцій банку, виражають собою кредитні вкладення, що приносять дохід. По суті, кредитний портфель можна зіставити з інвестиційним портфелем, оцінка якого в цілому здійснюється за трьома основними критеріями: ризику, дохідності й ліквідності. На погляд авторів, для найбільш точного визначення кредитного портфеля необхідно брати до уваги сукупність цих факторів, що на нього безпосередній вплив.

Таким чином, кредитний портфель слід розуміти як характеристику структури та якості наданих кредитів, класифікованих за рівнем ризику, ліквідності і прибутковості.

Якість кредитного портфеля відображає властивість його структури, яке має здатність забезпечувати максимальний рівень прибутковості при допустимому рівні кредитного ризику і ліквідності активів.

Якість кредитного портфеля може оцінюватися як абсолютними (обсяг виданих кредитів за видами, строками, суб'єктами надання, обсяг прострочених позик), так і відносними показниками, що характеризують частку окремих позик у загальній позичковій заборгованості.

У найбільш загальному вигляді коефіцієнт якості кредитного портфеля може бути розрахований за такою формулою [7]:

$$K = \text{ПЗ} / \text{СЗ} ,$$

де ПЗ—прострочена позичкова заборгованість;

СЗ — позичкова заборгованість.

Слід зазначити, що зростання споживчого кредитування дозволяє диверсифікувати кредитний портфель, а з іншого — несе з собою додаткові загрози для кредитних організацій, оскільки рівень простроченої позичкової заборгованості при споживчому кредитуванні значно вище, ніж при кредитуванні корпоративних клієнтів. Це пов'язано з тим, що основним джерелом забезпечення за споживчими позиками виступає неліквідне особисте майно громадян, яке відповідно важко реалізувати. Крім того, комерційним банкам складно боротися з неплатниками і відповідно забезпечити процедуру врегулювання боргу в умовах відсутності законодавчої бази щодо банкрутства фізичних осіб. Таким чином, збільшення частки кредитування фізичних осіб веде до підвищення рівня кредитного ризику.

Попри сповільнення української економіки, макроекономічні умови залишаються сприятливими для роботи банків. Ключовим макроекономічним ризиком для фінансової стабільності є пауза у співпраці між Україною та МВФ. Вона здорожчує рефінансування державного боргу, зокрема на міжнародних ринках приватного капіталу. Доступ до них зараз критично необхідний, адже Україна проходить період пікових виплат за зовнішнім боргом. Завершення виборчого циклу дасть змогу в найближчі місяці переглянути поточну програму співпраці з МВФ або започаткувати нову.

Найбільш прибутковими, а відповідно і більш ризикованими, є споживчі позички, що ще раз підтверджує зроблений раніше висновок.

Важливу роль в аналізі кредитного портфеля комерційних банків має оцінка структури заборгованості за видами економічної діяльності позичальників.

Сформовані тенденції необхідно враховувати комерційним банкам республіки у формуванні кредитної та депозитної політики і при плануванні прийняттого рівня кредитного ризику.

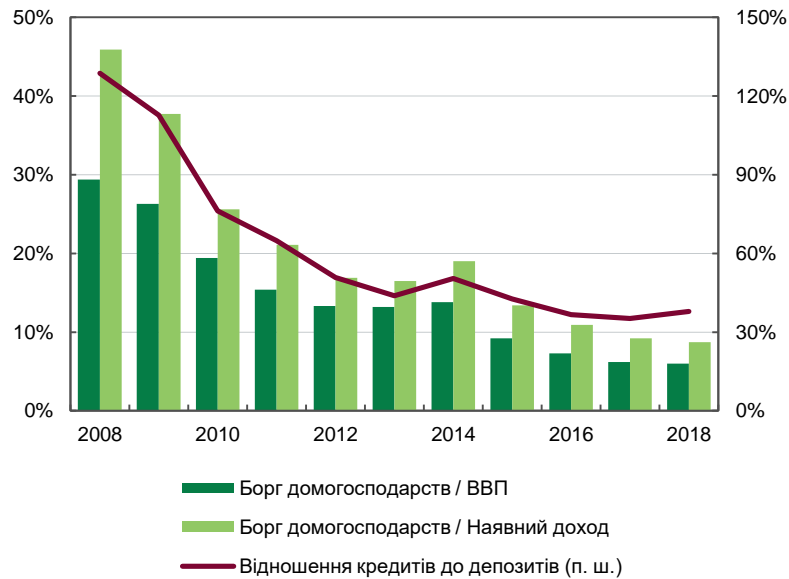

Рис. 1. Боргове навантаження на домогосподарства

Висновки та пропозиції. У зв'язку з цим видається важливим підкреслити, що кредитний портфель є не просто пасивно сформованим набором кредитних вимог банку, а результатом активних дій банку, що динамічно розвивається, свідомо управлінським співвідношенням між різними видами кредитів. Тому необхідно розглядати кредитний портфель комерційного банку як результат реалізації кредитної політики банку (яка є, у свою чергу частиною загальної стратегії розвитку банку), спрямованої на формування певного співвідношення між сукупністю кредитних інструментів.

Література

1. Банківські операції [Текст] : зб. практ. завдань / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; уклад.: О. М. Гладчук, О. Ю. Антохова. - Чернівці : Рута, 2018. - 199 с. - Бібліогр.: С. 195-198. 50 прим.
2. Дрозд І. В. Організаційно-функціональна трансформація банківського сектору економіки України [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Дрозд Ірина Володимирівна ; Держ. ВНЗ "Ун-т банків. справи". Київ, 2019. 22 с.

3. Пантелєєв В. П. Банківський нагляд [Текст] : навч. посіб. / В. П. Пантелєєв ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017. 350 с
4. Пасічний М. Д. Фінансова політика держави [Текст] : монографія / Пасічний Микола Дмитрович ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 439 с.
5. Ринок фінансових послуг [Текст] : навч. посіб. для студентів екон. спец. ден. та заоч. форм навчання з дисциплін "Ринок фінансових послуг", "Фінансовий ринок", "Політекономія", "Макроекономіка", "Гроші і кредит" і "Банківські операції" / Харків. ін-т фінансів Київ. нац. торг.-екон. ун-ту, Каф. фінансів і кредиту ; [уклад.: І. П. Косарева та ін.]. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2017. 146 с.
6. Фінансова стабільність. URL:
https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=32278664
7. Фурсова В. А. Облік у банках [Текст] : навч. посіб.: [у 2 ч.] / В. А. Фурсова, Ю. Ю. Діденко, Н. О. Бондар ; Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т". Харків : ХАІ, 2018 .Ч. 2. 2018. 83 с.
8. Хоружий Д. Г. Механізм запобігання фінансовим кризам у банківському секторі [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Хоружий Дмитро Григорович ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ, 2019. 19 с.